

Haukivuoren aluejohtokunta

8.7.2018

Uudenmaan ELY- keskus

PL 36, 00521 HELSINKI

kirjaamo.uusimaa@ely-keskus.fi

Asia: Lausunto ja ehdotukset Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaan vuosille 2022-2027

Valmistelussa olevaan EU:n vesipuitedirektiivin mukaiseen vesienhoito suunnitelmaan lausumme seuraavaa:

1. Vesienhoitosuunnitelman tavoitteiden ja sitovuuden huomioiminen sekä varmistaminen valtion, maakuntien, kuntien viranomaisten toiminnassa ja viranomaisvalvonnan saattaminen riittäväksi sekä luotettavaksi varmistamaan pintavesien laadun saattaminen erinomaiselle ja hyvätasolle.

Valtion, maakuntien ja kuntien viranomaisten tulee huomioida voimassa oleva vesienhoitosuunnitelma, jonka tavoite tulee olla tulevana tarkastelujaksolla EU:n vesipuitedirektiivin tavoitteiden mukaisesti erinomaisella- ja hyvätasolla. Vesienhoitosuunnitelmien tulee sisältää johtoajatus ja tavoite parantaa vesistöjen tilaa merkittävästi siellä, missä nämä tavoitteet eivät ole toteutumassa. Siksi jo tällä vesienhoitokaudella (v. 2016 – 2012), jotta ko. tavoitteet Etelä-Savossa ja erityisesti Kyyveden osakaskunnan alueella saavutetaan vv. 2022 – 2027, on toimenpiteitä ja valvontaa vahvistettava.

Viranomaistoiminnan valvonta- ja ohjaustoiminnan tulee toimia vesienhoitosuunnitelman johtoajatuksen ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Nykyjärjestelmä ELY:n toimintona ei ole pystynyt riittävään valvontatoimeen. Eikä Aluehallintoviraston lupamenettely ole riittävän perusteellista ranta-asukkaiden ja –rantojen omistajien näkemysten ja tiedon osuudessa. Tosin näissä on jo lainsäädännöllisiäkin ongelmia, koska valvonnan perusteellisempaan suorittamiseen ei ole mahdollisuuksia. Käsitksemme on, että turvetuotannon valvontaan liittyviä mittareita ei ole

riittävästi. Esimerkiksi veden pH- ja rautapitoisuusarvoille ei ole määritelty virallisia seurantakriteereitä ja muun muassa pH-arvoa säädetään kalkin tai lipeän avulla ja lisätään saostuskemikaali. Tämä järjestelmä esimerkiksi Haukivuoren Viran- ja Ropolansuolla tuottaa erittäin heikkolaatuista vettä Kangasjärveen (kuva, liite nro 1). Eikä myöskään pintavalutuskenttien altaiden reunoille ei ole asetettu riittävän korkeita rakentamismääriä, vaan rankemman sateiden ja lumien sulamisen aikoihin on enemmän sääntö kuin poikkeus, että pintavesialtaiden vedet karkaavat maastoon, laskuojiin ja järviin puhdistamattomina. Nekään eivät siis toimi. Tästä eräs varoittava esimerkki on Haukivuoren Kovalan-, Pyöreä- ja Lintusuo, jotka purkavat näiden ongelmien kautta vetensä Kyyveden etelä-osaan Koiraselälle ja Ylä- ja Alastaroon. Suoritetuissa virallisissa mittauksissa kalojen elohopeatasoja on tältä alueelta löydetty yli 0,5 mg/kg ja vesistöjä vaivaa happikato. Näitäkään ongelmia ei pääsääntöisesti ole viranomaistahojen kautta huomioitu tai reagoituu, vaan siinä on tarvittu vahvaa kansalaistoimintaa aktivoimassa ja tukemassa omillakin näyteenottomenetelmillä näiden ongelmien huomioimista.

Yllä olevat esimerkit koskevat pääsääntöisesti Kyyvettä ja sen tilaa, koska järvi on matala (keskisyvyys 4,39 metriä), keskisyvyydeltään, Suomen matalin ja merkittäviltä osiltaan humuspitoinen, jolloin kaikki kiintoaine- ja humusvirrat järven laadulle pilaavaa lisäkuormitusta. Pääongelmana on turveteollisuus, mutta myös metsäojat ja maatalous tuo järveen lisäkuormitusta. On oletettavaa, että ilmastonmuutos tulee aiheuttamaan lisävesisateita, jolloin edellä olevat virtaamat vain vahvistavat edellä olevia ongelmia, ellei niihin viranomaisvoimin saada nopeita muutoksia. Myös Kyyveden Nykälän ja Porsaskosken suunnan fosfori- ja typpimäärät ovat jo 60 % järven näiden ongelmien määräästä.

Kyyvesi on ollut ESELY:n projektijärvenä vuodesta 2009. Sen myötä siitä on muodostettu vuonna 2018 uusi osakaskunta, jonka vesistön pinta-ala on yli 15 000 km². Myös pintaveden laadun puhtauden aikaansaamiseksi on panostettu koko ajan mutta, jos ongelmavirtauksia järveen tai sen laskuojiin ei saada pysäytetyksi, projektin tavoitteet eivät toteudu ja vähiä resursseja hukataan koko ajan. Siksi Kyyveden merkitys korostuu tulevaisuudessa matkailun, virkistyskäytön, asumisen ja yrittämisen edellytyksinä niin Mikkelin kaupungin kuin Kangasniemen kunnan alueilla.

Esimerkiksi vapaa-ajanasutus on Etelä-Savon maakunnan tuovan elinvoimaa lisäävän kassavirran toiseksi suuri osuus (170 milj. euroa/v.) metsän myynnin jälkeen, samoin Haukivuoren pitäjän alueella! Vapaa-ajanasukkaat viiptyvät vapaa-ajanasunnoillaan jo keskimäärin 90 päivää vuodessa. Siksi vesistön puhtaus ja laatu ovat tärkeitä asioita myös heille. Kyyveden ympärillä on rantakaavoitettuja vapaita tontteja lähes 500 ja Haukivuoren Asemankylän asumisedellytyksiä ja asumiseen lisäämiseen kiinnitetään parhaillaan erityistoimenpiteitä. Jos Kyyveden pilaamisista ei saada pysäytetyksi tai osajärven veden laatua parannetuksi, nykyisten asuntojen ja tilojen arvot laskevat sekä uusien asukkaiden tulo pysähtyy. Vaikutusalueella on noin 5000 asumusta ja väestömäärä mukaan lukien vapaa-ajan asukkaat on noin 8000.

2. Turvetuotanto ja siihen liittyvät lupaehdot

Turvetuotanto ja sen vesistövaikutukset ovat asioita nykypäivän väestön suurimpia ja näkyvämpiä huolenaiheita. Mikkelin kaupungin pohjois-osassa, Pieksämäen kaupungin etelä-osassa ja osin myös Kangasniemen itä-puolella suo-olosuhteidensa ja turvetuotannon laajan toiminnan osalta ovat pilanneet todistetusti viimeisten kymmenvuosien kautta vesistöjä eniten. Haitat ovat aistihavainnollisesti jatkuvasti todettavissa. Myös potentiaalisia turvesoita on valtavasti, joille ollaan oletettavasti hakemassa tulevana vuosina lisää lupia. Siitä esimerkkinä on maakuntakaavan laadinnan yhteydessä turvetuotannon näkökulmasta tutkitut suot (liite kartta-aineisto nro 2).

Lupia myönnetään jatkuvasti lisää, vaikka haitat ovat selvästi nähtävissä ja ne ovat myös näkyvillä pintavesien laadussa esimerkiksi Kyyveden ja Kangasjärven alueilla. Veden näkösyvyyden heikkeneminen, pH:n ja rauta-arvojen muutokset (liite nro 3) ja kaloissa esiintyvä elohopea, kalaston likaantuvat välineet, uimavedet, umpeen kasvavat ja limalevälahdet, jotka osin muuttuvat luhdiksi, ovat karuja esimerkkejä tästä. Kun useat eri turvetuotantoalueet purkavat jätevesiään samaan vesistöön korostuvat haitat entisestään, pistekuormituksesta tulee haitallista hajakuormitusta.

Turvetuotantoalueilta tulevien purkuvesien puhdistuksessa käytetään tällä hetkellä ”parasta käytössä olevaa tekniikkaa”, joka on osoittautunut riittämättömäksi ja tehottomaksi. Mikäli turveteollisuutta

halutaan vielä jonkin aikaa jatkaa, on ryhdyttävä konkreettisiin ja nopeisiin toimiin todella ”parhaan käytössä olevan tekniikan toimivuuden luomiseksi”. Ellei näin tehdä, turvelupia ei ole perusteltua ja järkevä enää myöntää. Tämä on oltava ehdoton vaatimus. Vanhojen turvelupien lupaehdot on myös välittömästi tarkistettava ja lisättävä uusia mittareita. Nyt ei ongelmien kokonaisuus ole hallinnassa. Myös turveteollisuuden jättömaat, jotka siirretään muun muassa maatalousmaaksi ovat tutkitusti osoittautuneet ongelma-alueiksi. Niiden haittojen eliminointi on otettava myös yhdeksi painopistealueeksi.

Kyyvesi on ollut ESELY:n projektijärvenä vuodesta 2009. Järven ekologian muutospaineet tulevat muun muassa ilmaston muuttumisen ja nykyisten päästöjen kautta. Pitkä sula-aika vuosittain voimistaa eroosiota ja sitä kautta ravinnekuormituksen ja haitallisten aineiden huuhtoutumista vesistöön. Tärkeänä sopeutumiskeinona pidetään pistekuormituksen vähentämistä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi ehdotonta kieltoa turvetuotantohankkeille kymmeniksi vuosiksi. Ei voida ajatella, että Kyyveden Asemanselälle ja pääaltaalle purkautuisi lisää turvetuotannon jätevettä, jonka fosfori- ja typpipitoisuus ylittää vesistön nykyisen pitoisuuden tai happea kuluttavaa humusta, joka entisestään heikentäisi happivajeesta kärsivän pääaltaan tilannetta.

Kyyveden veden pinnan heilahtelu on vuositasolla suurta; keskimäärin metrin verran/vuosi. Se tuo sekä veden laatuun, kalastojen elämään ja kutuun sekä rantojen vaikutusalueella olevien asukkaiden toimintaan ongelmia ja vaikeuksia. Projektitoimintaan on kuulunut myös padon rakentamisprosessi Rauhajärven joen uoman alkujouksulle heti Kyyveden järven päähän. Padolla on konsulttien laatima suunnitelma ja hyöty- sekä haitta-arviot. Sen uudelleen esille otto ja padon rakentaminen tulisi ottaa toimenpiteen kohteeksi. Yleensäkin padon rakentamiseen liittyviä edellytyksiä tulisi helpottaa siellä, missä sen tarve on ranta-asukkaiden toimesta välttämätön, kuteen Kyyveden tilanteessa.

3. Vesistöjen tilatavoitteiden määrittely, luokitusten ylläpito sekä luokituskriteerien päivitys

Vesistöjen luokitusten ylläpito sekä niiden päivitys ovat tärkeitä perustietoja viranomaisille kuten myös vesistöjen omistajille ja käyttäjille. Nykyinen luokitus aiheuttaa paljon keskustelua ja ihmetystä. Tuntuu, että luokitusta muutetaan suuntaan, joka antaa takaportteja viranomaistahoille,

mutta sen todellisuus on toista. Se voi olla ja onkin hyvinkin ristiriitainen verrattuna todelliseen tilanteeseen. Siksi vesistöjen tilatavoitteiden määrittelyssä tulisi kuulla paikallisia tahoja kuten vesialueiden omistajia, osakaskuntia, kalastusalueita (tulevaa kalatalousaluetta), vesistöjen laatuun keskittyviä järjestöjä ja aluejohtokuntia.

Kuulemisvaiheiden informaatioon, kansalaisten aktiivisuuteen ja vastaamisen yksinkertaisuuteen ja siihen liittyvään aistihavaintojen perusteisiin tulisi saada parempi huomio. Nykyinen tieteellinen lähestyminen ei kerro koko totuutta järvien koko alueista ja on kaukana väestön näkökantojen kanssa, joka perustuu ympärivuotiseen asumiseen ja haittojen ajankohtaishavaintoihin, joihin viranomaistahoja ei saada edes silloin, kun haitat ovat pahimmillaan.

4. Kansalaisyhteistyölle ja niiden osille sekä järjestöille hyvän ja vahvan viranomaisvalvonnan tukena on saatava vahvempaa merkitystä ja roolia.

Vesistöjen tilan parantamiseksi tarvitaan tulevaisuudessa vahvempaa viranomaisvalvontaa ja tiivistä sekä laajaa yhteistyötä kansalaisten, osakaskuntien, kalastusalueiden (kalatalousalueiden), aluejohtokuntien, yhdistysten ja viranomaisten välillä. Tämä yhteistyö mahdollistaa vesistöjen tilan seurannan, hyvän tilan ylläpidon sekä tilan parantamisen siellä missä siihen on tarvetta.

Erityisesti viranomaisrooli on tulevaisuuden suuri kansalaisia askarruttava kysymys, koska vesistöjen tilaa pilaavien tahojen toiminta perustuu omavalvontaan, joka ei toimi. Lisäksi, kun Valtion lupa- ja viranomaisvalvontaviraston (Luova) perustamisen ennakkotiedot kertovat, että siihen ei sisälly vesientilan valvontaa, joka luo uhkakuvia. Maakuntaudistus ja ELY:tne rakenneuudistukset ovat myös vielä ennakoimattomia, joten nämä siirtymävaiheet ovat nyt erittäin kriittisiä. Näihin seikkoihin on viranomaistahojen kiinnitettävä huomio ja pidettävä ajankohtaistoimenpiteistä riittävä tiedontaso ranta-asukkaille ja niihin liittyviin tahoihin aktiivisena.

Haukivuorella 8. päivänä heinäkuuta 2018

Haukivuoren aluejohtokunnan puheenjohtaja

Leo Laukkanen

Kertunkuja 60

51600 Haukivuori

puhelin +358400 653910

leo.j.laukkanen@gmail.com

Haukivuoren aluejohtokunnan jäsen

Minna Saloviin

Porsaskoskentie 890

51600 Haukivuori

puhelin +35840 7209359

minna.saloviin@haukivuori.fi